

رابطه مبلمان شهری و فرهنگ مردم شهری در شهر لاهیجان

فرداد جنابی قدس

کارشناسی مهندسی تکنولوژی معماری

چکیده

هدف رابطه مبلمان شهری و فرهنگ مردم شهری در شهر لاهیجان است. روش توصیفی- تحلیلی و روش گردآوری اطلاعات کتابخانه ای است، ابتدا با جستجو در پایگاه ها و سایت های اینترنتی و بانک های اطلاعاتی و استنادی مانند پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران، SID، مگ ایران می باشد در بین منابع مختلف با توجه به موضوع انتخابی و تحقیقات انجام شده است. در این تحقیق از روش کتابخانه ای استفاده شده، نوع داده ها و نحوه اجراء هم به روش کتابخانه ای است. روش در تحقیقاتی که ماهیت کتابخانه ای دارند تقریباً تمام تلاش محقق در کتابخانه ها صورت می پذیرد. حتی در تالیفات و تصنیفات نیز از این روش استفاده می شود. گام اول در مهارت تحقیق کتابخانه ای آشنایی با نحوه استفاده از کتابخانه است برای اینکار محقق باید از روش های کتابداری نحوه استفاده از برگه دان و ثبت مشخصات کتاب، نحوه جستجوی کتاب در کتابخانه و رایانه و ... اطلاع حاصل نماید. اسناد عمده در مطالعات کتابخانه ای عبارتند از: کتاب؛ مقاله ها و مجله ها؛ سایت ها، دیسک های رایانه؛ اسناد اصل؛ اسناد دولتی؛ نشریه های رسمی دولتی-اسناد شخصی و خصوصی؛ مطبوعات؛ آمار نامه ها. ابزار گردآوری اطلاعات از طریق فیش برداری از منابع بود. بدین صورت که بعد از مأخذشناسی و گردآوری منابع مطالب موردنیاز استخراج و در فیش ثبت شد. روش تجربه و تحلیل و بررسی اطلاعات به صورت توصیفی- تحلیلی می باشد.

واژگان کلیدی: مبلمان شهری، فرهنگ مردم شهری، شهر لاهیجان

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

-مقدمه

در تاریخ نگاری ایران تاریخچه ی مدون و جداگانه ای از انواع مبلمان شهری و سیر تکاملی آن به چشم نمی خورد و سوابق موجود به صورت پراکنده از میان مدارک تاریخی کشور به دست آمده است. از آنجا که قدمت تمدن های باستانی در ایران بسیار بیشتر از اکثر نقاط دنیا و به ویژه تمدن های اروپایی که امروزه در زمینه ی عناصر و مبلمان شهری پیشرو هستند می باشند، تظاهر حالات ابتدایی بعضی از عناصر و مبلمان شهری را می توان به آنها نسبت داد مانند انواع آبنماها در زمان هخامنشی در ایران لوح های سنگی، تندیس های سنگی از پادشاهان و... که نمایانگر قدمت طولانی مبلمان شهری در ایران است. در دوران بعد از اسلام نیز هر زمان که حکومت مقتدری بر سرکار بوده تجلی اقتدار آن در شکوه شهرها به نمایش درآمده است به عنوان مثال در معماری صفویه همواره خانه های ایرانی دارای الگوی سکوی خصوصی در کوچه و خیابان بودند که عابران پیاده نیز از آن استفاده می کردند. نحوه ی زنده شدن معابر با این سکوها تنظیم می شد. بعضی از این عناصر هم ریشه در باورهای مذهبی مردم داشته است نظیر سقاخانه ها که در تمام نقاط شهر دیده می شدند.

بعد از انقراض حکومت صفویان دولت مرکزی قدرتمندی بر ایران حکومت نکرد و کشور از این زمان به بعد به خصوص در زمان قاجار به دچار آشفتگی شدید در زمینه های مختلف هم چنین مسایل و عناصر شهری گردید به طوری که فرصتی برای تعبیه ی عناصر و مبلمان شهری فراهم نشد. کشف و اختراع بعضی از عناصر مانند برق، تلفن در خارج از مرزهای کشور، ضعف اقتصادی و درگیری های سیاسی و داخلی نیز مزید بر علت شد تا کشور با وجود داشتن سابقه ی درخشان و مثال زدنی در طراحی و برنامه ریزی شهری و عناصر آن به دلیل موارد نامبرده از قافله عقب مانده و تا امروز به استثنای حرکت های پراکنده در بعضی از شهر های کشور، در زمینه ی برنامه ریزی شهری و تجهیزات آن از جمله مبلمان شهری دنباله روی کشور های پیشرفته باشد.

منابع تحقیق:

الف) پایان نامه ها:

نازنین تبریزی در سال ۱۳۸۴ در پایان نامه خود تحت عنوان مبلمان شهری با توجه به شرایط زیست بوم انسانی شهر اصفهان (تا تائید بر محدوده های گردشگری بخش مرکزی) به نتایجی رسیده تحت این موارد

• مبلمان شهری به گونه ای باید طراحی شود که امکان استفاده برای همه اقشار جامعه از زن و مرد ، پیر و جوان و معلولان فراهم آید.

• برای داشتن مبلمان و خدمات شهری خوب می توان با سلیقه و طراحی صحیح ، هنرمندانه از امکانات محلی و مصالحی بومی بهره لازم را برد.

فرامرز خسروی در سال ۱۳۸۹ در پایان نامه خود تحت عنوان نقش فضای سبز در کیفیت زندگی و افسردگی شهروندان شهر اصفهان به نتایجی رسیده تحت این موارد

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

- در طراحی مبلمان شهری، باید به نکات ظریف هنری از جمله جنس مصالح، رنگ ها و مسائل اقلیمی توجه ویژه داشته، بهره لازم را برد
- خدمات شهری و عناصر آن باید دارای چیدمانی باشد که علاوه بر کاربری و خدمات رسانی مناسب، آرامش روحی و روانی ساکنان را نیز فراهم کند
- مبلمان شهری باید زیبایی بصری محیط را به دنبال داشته باشد.

ب (مقالات:

محمد قاسمی خوزانی در سال ۱۳۸۵ در مقاله خود تحت عنوان جایگاه و نقش مبلمان و منظر شهری در توسعه گردشگری پرداخته و به نتایجی رسیده تحت این موارد

• مبلمان شهری طراحی شده در محدوده مورد مطالعه، از نظر استاندارد های رایج در حد پایینی می باشد

• نظارت بر طراحی، ساخت و مکانیابی عناصر شهری توسط مسئولین شهری بسیار ضعیف بوده است.

محمدنژاد و همکاران (۱۳۸۷) در مقاله به مکانیابی مبلمان شهری با استفاده از GIS پرداخته که ابتدا به مبلمان شهری به عنوان یکی از عناصر و شاخصه های مهم شهری پرداخته شده و انواع مبلمان بررسی قرار گرفته و سپس مکانیابی شهری مورد مطالعه قرار گرفته و در مورد نقش مبلمان در تعریف فضاهای شهری بحث شده است و در نهایت با توجه به این نکته که امروزه GIS جای خود را در بسیاری از علوم علی الخصوص رشته های مرتبط با شهر و فضاهای شهری باز کرده است و صاحب نظران در این رشته ها با استفاده از این سیستم به دقت، سرعت و سهولت در تجزیه و تحلیل داده های مکانی دست پیدا می کنند و به بررسی نقش سیستم اطلاعات مکانی در مکانیابی مبلمان شهری از طریق توابع تحلیلی و مدلسازی پرداخته شده است. سلطان پور و همکاران (۱۳۸۹)؛ در تحقیقی که منظر شهری دربرگیرنده فضاهای نسبتاً اجباری است که مردم از آنها می گذرند عرصه های عمومی که بیشتر افراد در سفرهای هرروزه خود از خانه به محل کار تجربه می کنند مانند خیابان ها، چهارراه ها، پیاده روها، پارک ها، و فضاهای باز از این دسته اند! اندیشه فضائیت وجود انسان که در آن حیات انسانی را در ارتباط با طبیعت و تعریف ساختار مکان میسر می داند به عناصری از جمله نیمکت، فرسودگی بر قامت مبلمان شهری و معیارهای رنگ آمیزی مبلمان شهری پرداخته اند. نیمکت را در مجهزسازی فضاهای سبز و باز شهری ابتدایی ترین روش برای احساس آرامش و راحتی در پارک ها می دانند. بحث فرسودگی عناصر مبلمان شهری در پارک ها را مبتنی بر مکانیزهای ساده ای می دانند که نیاز مردم به خصوص کودکان امروزی را رفع نمی کند. در بحث معیارهای رنگ آمیزی، رنگ را از عناصر تأثیر گذار بر کیفیت بصری فضاهای شهری معرفی کرده و کاربرد صحیح آن ها را در محیط های شهری با نقش بسزا در خوانایی و وضوح شهر بر می شمارند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مرشدی (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان نقش طراحی و مکان‌یابی مناسب مبلمان شهری در یکپارچگی فضاهای شهری ابتدا تعریفی از مبلمان شهری ارائه داده و همچنین این عناصر را در سیمای شهری تاثیرگذار دانسته و اهداف سه‌گانه زیباسازی، هویت‌بخشی و خواناسازی محیط را از کارهای مهم این عناصر می‌داند و معتقد است که به کارگیری مبلمان شهری مناسب و استاندارد یکی از عوامل مؤثر بر ارتقای کیفیت محیط شهری است و یک تقسیم‌بندی از مبلمان شهری را در چهار گروه اصلی مبلمان خیابانی، مبلمان پارکی، مبلمان ترافیکی و سازه‌های اطلاع‌رسانی و تبلیغاتی عنوان کرده است. تیموریان و زیویار (۱۳۹۲) در مقاله‌ای به بررسی و مطالعه رضایتمندی استانداردهای مبلمان شهری با استفاده از نرم‌افزارهای GIS، SPSS، جمع‌آوری داده‌ها از طریق پیمایش میدانی و توزیع پرسشنامه در میان کاربران مبلمان‌ها، به بررسی کمی و کیفی این عناصر پرداخته شده است. بر اساس مطالعات انجام شده، نقاط ضعف فراوانی در برنامه‌ریزی این عناصر در سطح محدوده یافت می‌شود از جمله: عدم جانمایی صحیح عناصر مختلف مبلمان شهری، تراکم بیش از حد انواع مبلمان، آشفتگی محیطی ناشی از پراکنش نامتعادل عناصر و ... بررسی تطبیقی استانداردهای رایج مبلمان شهری با وضع موجود نیز از دیگر بخش‌های این پژوهش است. نتایج بدست آمده از این بررسی نشان می‌دهد. براساس بررسی‌های میدانی در قالب توزیع پرسشنامه می‌توان گفت رضایتمندی ساکنان از مجموعه عوامل مبلمان در محدوده موردنظر در سطح نازلی قرار دارد. فرج‌اللهی و رضائی آقامیرلو (۱۳۹۳) در مقاله‌ای با عنوان عملکرد مؤثر مبلمان شهری در هویت‌بخشی و ارتقاء کیفیت فضاهای شهری سعی بر آن داشتند تا به بررسی مبلمان شهری از حیثه منظر شهری و هویت شهری با استفاده از شیوه‌های مشاهده‌ای و کتابخانه‌ای بپردازند. در طراحی مبلمان شهری، تطابق بین فرم و عملکرد که مکمل هم می‌باشند، حائز اهمیت است و اینکه این طراحی چگونه و در چه مکان‌هایی، با توجه به هویت شهر و جامعه طراحی شوند، خود نگرشی مهم برای آیم‌هایی است که ما در طراحی مبلمان شهری انتخاب می‌کنیم. در این راستا می‌توان به المان‌های درون شهر و پارک‌ها اشاره کرد که نقش مؤثری در القاء هویت شهری و تقویت حس مکان شهروندان داشته و باید طوری طراحی شوند که خوانایی آن‌ها از سوی شهروندان و هماهنگی طرح آن‌ها با وقایع و اتفاقات آن مکان سازگاری داشته باشند و این مستلزم آن است که به نقاطی از قبیل ایست‌ها و مکث‌ها، گذرها، آمد و شدهای جمعیتی توجه داشته باشیم تا تطابق بین فرم و عملکرد را در طراحی رعایت کرده باشیم. اسدی، حسینی و مرادی (۱۳۹۴) در مقاله‌ای به بررسی نقش مبلمان شهری در آرامش توریسم مذهبی خیابان امام رضا (ع) مشهد مقدس با هدف بررسی و تحلیل مبلمان شهری شهر مشهد از دریچه رضایت توریسم و زائران و عملکرد مدیریت شهری، به مطالعه مبلمان شهری در کلانشهر مشهد پرداخته است. نتایج این تحقیق که بر اساس مطالعات، مشاهدات و طرح پرسشنامه از توریسم در مقاطع مختلف زمانی به دست آمده، نشان‌دهنده وجود برخی کاستی‌ها و نارضایتی‌ها در زمینه تأسیسات و تجهیزات شهری در خیابان‌های اصلی شهر که منتهی به بارگاه امام رضا (ع) به عنوان محدوده‌های پژوهش در شهر مشهد است که در نهایت موجبات نارضایتی شهروندان و توریسم مذهبی از وضعیت موجود مبلمان شهری و عملکرد مدیریت شهری شده است. همچنین در نهایت با توجه به جوانب مختلف مطالعات انجام شده، اقدام به تدوین اهداف بلند، میان و کوتاه مدت و نیز پژوهش‌های مختلف، جهت ساماندهی مبلمان شهری مشهد شده است.

بنابراین می‌توان گفت مبلمان شهری علاوه بر ایجاد کردن فضایی آرام و دلپذیر می‌تواند بر زیبایی و چشم‌نواز بودن محیط شهری بیفزاید. مبلمان در فضای شهری باید بر اساس سلسله مراتب نیازهای انسانی باشد. اگر مهمترین نیازهای انسان را عامل بقا، امنیت در شهر و احساس تعلق خاطر بدانیم، مبلمان شهری باید به این نیازهای انسانی پاسخ دهد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

بحث و نتیجه گیری

متخصصان رشته‌های طراحی شهری، برنامه‌ریزی شهری، معماری، شهرسازی طراحی صنعتی، جامعه‌شناسی، عمران و ... به صورت تجربی دست به طراحی مبلمان شهری می‌زنند ولی از آن جا که این عمل در اکثر موارد از اصول خاصی پیروی نمی‌کند، در هر کوی و برزن شاهد سلیقه‌های متفاوت در این عناصر شهری هستیم. از مهمترین نکاتی که باید در گزینش و انتخاب مبلمان توجه بیشتری به آن نشان داد، مخاطبین و کاربران مختلف می‌باشند، گروه‌های سنی کودکان، جوانان، سالخوردگان، قشرهای اجتماعی با شرایط خاص فیزیولوژیکی، آب و هوای خاص نه فقط در نظر گرفتن جنبه‌های اقتصادی و هزینه پایین (قنبری، ۱۳۸۲: ۵۹). در واقع می‌توان گفت با افزایش کیفیت مبلمان شهری به ویژه از نظر مکان یابی، طراحی و گزینش و افزایش مطلوبیت فضای شهری و توجه به عوامل فرهنگی و روانشناسانه محیط شاهد جذب شهروندان برای گذران اوقات فراغت باشیم اما مبلمان شهری در کشور ما هم از کیفیت و مطلوبیت لازم برخوردار نیست و دلایل این امر رعایت نشدن اصول طراحی، مکانیابی و استقرار، گزینش و انتخاب مبلمان در فضاهای شهری است که باعث می‌شود شهروندان تمایلی برای سپری کردن اوقات خود در این فضاها نداشته باشند. امروزه نقش مبلمان شهری در خدمت‌رسانی به شهروندان در شهرها بر کسی پوشیده نیست. اما مسئولان امر و دست‌اندرکاران امور شهری معتقدند که گذشته از امر خدمات‌رسانی، حفظ هویت و زیبایی‌سیمای شهری نیز از اولویت‌های بالایی برخوردار است؛ چنان‌که بعضاً مشاهده می‌شود با گسترش بی‌ضابطه‌ی بسیاری از شهرهای بزرگ و افزایش جمعیت، کم‌کم تسلط مسئولان شهری به کنترل اوضاع اجتماعی و پرداختن به امور سیمای شهرها و سامان‌دهی آن کم‌تر از گذشته می‌شود و گاهی هویت حفظ سیمای بصری در زیر پوشش عملکردها و پاسخ به نیاز روزمره‌ی شهروندان به فراموشی سپرده می‌شود. هجوم بی‌رویه و حساب‌نشدنی جمعیت از روستاها و شهرهای کوچک‌تر به شهرهای بزرگ نیز، باعث به وجود آمدن سیمایی نامناسب و اغتشاش در هویت و کالبد شهر می‌شود. به طوری که در بسیاری از موارد برای پاسخ‌گویی به نیاز شهروندان در امر خدمات شهری، دقت فدای سرعت شده و حفظ هویت و زیبایی، به ویژه در مبلمان شهری، قربانی نیازهای مقطعی و نسنجیده‌ی روزمره‌ی شهر می‌شود بستر کلان شهرهای امروز پاسخگوی نیاز ساکنان خود ناست و شدت فعالیت‌های شهری شرایط بسیار سخت و مخربی برای شهروندان به وجود آورده است. اجزای کالبد شهرهای امروزی از جمله کرمانشاه با سرعت حرکت انسان‌ها و فشار سنگین زندگی شهرنشینی سازگاری ندارد و فضاها و کاربری‌های عمومی آن از ظرفیت و قابلیت لازم جهت پاسخگویی به نیازهای زندگی پرشتاب شهری برخوردار نیست در این میان کیفیت فیزیکی شهرها؛ زیبایی شهر و رضایت شهروندان بدون برنامه‌ریزی صحیح؛ مکان‌یابی مناسب؛ لحاظ شرایط بومی و فرهنگی و ایجاد تناسب کارکردی ابعادی در شهر؛ سطوح ارتباطی و به ویژه مبلمان آن ایجاد نخواهد شد. در صورتی که تجهیزات شهری با برنامه‌ریزی و طبق استانداردها موجود صورت پذیرند شهروندان در آسایش و امکانات بیشتری زندگی خواهند کرد و رضایت آنها از محل سکونت خود بیشتر می‌شود

منابع

- آزاد خانی، پاکزاد، بیلاقیان، آزاده، بیلاقی، مهدی. (۱۳۹۲)، نقش مبلمان شهری بر رضایتمندی شهروندان و جذب گردشگر نمونه موردی منطقه ۲ کرمانشاه، اولین کنفرانس ملی معماری و فضاهای شهری پایدار مشهد.
- اسدی، لادن؛ علی حسینی و مهدی مرادی، (۱۳۹۴)، بررسی نقش مبلمان شهری در آرامش توریسم مذهبی نمونه موردی: خیابان امام رضا (ع) مشهد مقدس، هفتمین کنفرانس ملی برنامه‌ریزی و مدیریت شهری با تأکید بر راهبردهای توسعه شهری، مشهد، شورای اسلامی شهر مشهد، دانشگاه فردوسی مشهد، شهرداری مشهد.
- اقبال، محمد، بابایی، فریدون، عمرانی، مجتبی، (۱۳۹۱)، همکاری‌های بین بخش رویکردی در زیباسازی مبلمان شهری، چهارمین کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت شهری، مشهد.
- انصاری نیا، سیاوش، (۱۳۸۶). مسولیت طراحی شهری و ماموریت‌های مسئولان، شماره ۲.
- بهنام مرشدی، حسن، (۱۳۹۰)، نقش طراحی و مکان‌یابی مناسب مبلمان شهری در یکپارچگی فضای شهری، ماهنامه اطلاع رسانی، آموزشی و پژوهشی شماره ۱۶.
- بهمنی کارزونی، سارا، جلالی، آزاده، (۱۳۹۲)، تاثیر نشانه‌ها و المان‌های شهری بر خوانایی شهرها، همایش ملی عناصر زیبا سازی شهری، شیراز.
- تیموریان، کتایون، زیویار، پروانه، (۱۳۹۲)، بررسی و مطالعه رضایتمندی از استانداردهای مبلمان شهری نمونه موردی ناحیه ۲ منطقه ۲ شهر تهران، فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیای ایران شماره ۳۷.
- زنگی‌آبادی، علی و تبریزی، نازنین، (۱۳۸۳)، طراحی و برنامه‌ریزی مبلمان شهری، انتشارات نشریه توس مشهد.
- رحمانی، جواد، (۱۳۸۰)، اثاثه شهری، پیام سبز، شماره ۶.
- سلطان پور، پریسا، رسولی، المیرا، (۱۳۸۹)، مبلمان شهری، سومین همایش مقاوم سازی و مدیریت شهری، خمین، دانشگاه آزاد اسلامی خمین.
- شماعی، علی، پوراحمد، احمد، (۱۳۸۴)، بهسازی و نوسازی شهری از دیدگاه علم جغرافیا، دانشگاه تهران.
- فلاح، محمدصادق، کلامی، مریم، (۱۳۸۷)، تاثیر فضاهای باز شهری بر کیفیت گذران اوقات فراغت شهروندان، فصلنامه مدیریت شهری ۲۲.
- فرج‌اللهی، عاطفه و محمدرضا رضائی آقامیرلو، (۱۳۹۳)، عملکرد موثر مبلمان شهری در هویت بخشی و ارتقاء کیفیت فضاهای شهری، اولین کنفرانس ملی شهرسازی، مدیریت شهری و توسعه پایدار، تهران، موسسه ایرانیان، انجمن معماری ایران.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

کاشانی جو، خشایار، (۱۳۸۹)، بازساخت رویکردهای نظری به فضاهای عمومی شهری، نشریه هویت شهر، سال ۴، شماره ۶، ۹۵-

۱۰۶

محمدنژاد، مریم، بهزادفر، مصطفی، شاهی، جواد، (۱۳۸۷)، مکانیابی مبلمان شهری با استفاده از GIS، نشریه علمی آموزشی مرکز اطلاعات جغرافیایی.

Bulut et al, yahya, atabeyoglu. (2007), Omer fountains as urban furniture in historical urban structure and usage culture: erzurum city case, elsevier, Building and Environment .

Kamp, I . V., Leidelmeijer , K., Marsman, G., Hollander, A.D, (2003). Urban Environmental Quality and Human Well-being towards a Conceptual.

Lansing, J.B., and Marans -,R.W, (1969) Evaluation of Neighborhood, Journal of the American Institute of Planners